

biblio.ugent.be

The UGent Institutional Repository is the electronic archiving and dissemination platform for all UGent research publications. Ghent University has implemented a mandate stipulating that all academic publications of UGent researchers should be deposited and archived in this repository. Except for items where current copyright restrictions apply, these papers are available in Open Access.

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

Title: De opleiding van private bewakingsagenten: een verkenning

Authors: Stefanie Van der Burght

In: Cahiers Integrale Veiligheid: Opleiden in Veiligheid, 95-111, 2014.

Optional: link to the article

To refer to or to cite this work, please use the citation to the published version:

Van der Burght Stefanie (2014). De opleiding van private bewakingsagenten: een verkenning. Cahiers Integrale Veiligheid: Opleiden in veiligheid. 95-111.

De opleiding van private bewakingsagenten: een verkenning

Abstract

De private bewakingssector kent sinds het begin van de jaren '90 zijn wettelijk kader. Dit ging gepaard met een regeling van de opleiding van bewakingsagenten in koninklijke besluiten. Het uitgebreid aantal artikels regelt de organisatie en de inhoud van de opleiding tot in de details. Hoewel de private bewakingssector haar plaats heeft veroverd in de veiligheidsketen, is de opleiding van de bewakingsagenten lange tijd een afzonderlijk en privaat verhaal gebleven. Met de recente oprichting van een opleiding tot bewakingsagent in het secundaire traject is een eerste toenadering gemaakt tot de andere reguliere veiligheidsopleidingen. Niettemin blijven heel wat kritische bedenkingen bestaan, zowel ten aanzien van de sector in het algemeen als met betrekking tot de opleiding van diens agenten.

Stefanie Van der Burght¹

1. Inleiding

De private bewakingssector heeft doorheen de laatste decennia hun plaats in de veiligheidsketen veroverd (George & Button, 2000). Deze plaats is tot op de dag van vandaag ondergeschikt aan de reguliere veiligheidsberoepen zoals politie maar ook de veiligheidsdiensten van openbare vervoersmaatschappijen, die niet enkel een groter toepassingsgebied kennen maar eveneens ruimere bevoegdheden en een breder arsenaal aan werkmiddelen². Niettegenstaande deze ondergeschikte positie hebben de private bewakingsagenten meer dan hun strepen verdiend (Van der Burght, 2011). Het is dan ook enigszins opvallend vast te stellen dat de sector de laatste jaren een vrij beperkte evolutie heeft gekend.³ Te meer omwille van de aanwezige beperkingen (financieel, personeelsmatig, resultaatsgewijs,...) waarmee het ambt van politie te maken krijgt (Van der Burght, 2011). De toekomst van de private bewakingssector wordt te vaak ad hoc bepaald in functie van beperkte aanpassingen en functionele uitbreidingen van het takenpakket. Op die manier bestaat de kans dat binnen afzienbare tijd een veiligheidssysteem tot stand is gekomen als logisch gevolg van kleine stappen maar waarvan het totaalbeeld onvoldoende is afgestemd op de veiligheidsnoden en te weinig voorzien van een overkoepelende visie op veiligheid en veiligheidsvoorziening. De private veiligheidssector heeft immers een lange weg afgelegd waarbij de problemen die de sector in het begin kende, werden weggewerkt. De verdere professionalisering van de sector kent een hoog tempo en een sterk resultaat (SNT, 2008).

Dit neemt niet weg dat er nog steeds pijnpunten aanwezig zijn, net zoals in de andere veiligheidssectoren. Hét middel bij uitstek voor een toenemende professionalisering is opleiding. Zonder twijfel is het bestaan, de vorm en de ontwikkeling van opleiding een vereiste om de kwaliteit in een bedrijf te verhogen, de nodige kwalificaties en vaardigheden aan te leren en de kansen op beroepsontwikkeling van werknemers te verhogen (Centre de sociologie du travail, de l'emploi et de la formation, 2003). Net dit aspect blijkt uit onderzoek naar de publieke opinie ten aanzien van de bewakingssector beschouwd te worden als de zwakke schakel in hun, anders positief omschreven, imago (SNT, 2008).

Binnen dit artikel zullen we verder ingaan op de opleiding binnen de bewakingssector. We starten daarbij met een historisch overzicht van de wettelijke bepalingen. Hiermee hopen we inzicht te geven in de manier waarop de opleiding, zoals ze vandaag georganiseerd wordt, is gegroeid. Vervolgens zullen we een aantal kritische bedenkingen maken met betrekking tot het private onderwijsgebeuren. Op die manier hopen we het huidige debat te kunnen voeden en het toekomstig beleid mee te kunnen sturen.

2. De historische groei van de opleiding van bewakingsagenten

De opleiding in haar huidige vorm kent een lange evolutie van wijzigingen binnen het wettelijk kader van de bewaking.⁴ De bewakingssector in België wordt beschouwd als een maximaal legaal geregelde institutie (CoESS & INHES, 2008). Dit betekent dat naast tal van andere aspecten gerelateerd aan de sector, de organisatie zowel

---

¹ Stefanie was wetenschappelijk medewerker binnen de Onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse (SVA) aan de UGent en bereidde daar een doctoraat voor omtrent de opleiding van private bewakingsagenten. Zij is nu Beleidsmedewerker Onderzoek bij de Directie Onderzoeksangelegenheden en Secretaris van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de UGent.

² Hoewel beide takenpakketen (tussen private bewakingsagenten en veiligheidsdiensten) sterk gelijkend zijn.

³ Zie de uitbreiding van hun takenpakket naar 8 activiteiten met de begeleiding van groepen van personen met het oog op de verkeersveiligheid (7), begeleiding van uitzonderlijke voertuigen met het oog op de verkeersveiligheid (8); zie voetnoot 6. Deze lijken niet tot de kern van veiligheidstaken te behoren, in tegenstelling tot bv. gevangentransport, een taak waar de sector al jaren voor ijvert maar waarvoor nog steeds geen goedkeuring werd gegeven.

⁴ Volgend gedeelte werd eveneens besproken in een voorgaand artikel: Van der Burght, S., & Cools, M. (2009). De opleiding binnen de private veiligheidsindustrie in transitie. *Orde van de Dag*, 46, 21-29.

als de algemene inhoud van de opleiding vanuit de wetgeving is geregeld. We kunnen op dit vlak dan ook spreken van een overheidsgestuurde doch private entiteit. Concreet zien we een grote diversiteit aan wetten, Koninklijke en ministeriële bepalingen en omzendbrieven.

Nadat de sector uiteindelijk wettelijk werd geregeld in 1990 (Wet 10/04/1990)⁵ volgde verder dat jaar een Koninklijk besluit dat de opleiding van de bewakingsagent behandelde. Een onderscheid werd gemaakt tussen leidinggevend en uitvoerend personeel. De minimumduur van de opleiding tot leidinggevende werd vastgezet op 70 uur. Recht, de beveiligingsfilosofie en risicomanagement, preventie en deontologie en rechten en plichten waren de aandachtspunten. Een bijkomende proef moest een voldoende beroepservaring aantonen. Uitvoerend personeel diende 120 uur opleiding te volgen. Ook hier lag de grootste nadruk op het aanleren van rechten, plichten en deontologie. Dit werd aangevuld met een aantal praktisch aspecten zoals zelfverdediging, communicatietechnieken, enz. Voor de bescherming van personen, waardenvervoer en het gebruik van wapens diende men een bijkomende opleiding te volgen. Voor het werken met honden moest tevens een attest bekomen worden. Dit was echter niet nader gedefinieerd of verbonden aan erkenning. De Commissie 'opleiding bewakingsondernemingen en interne bewakingsdiensten' adviseerde de definitieve besluitvorming van het Ministerie van Binnenlandse Zaken in de toepassing van het besluit, eventuele wijzigingen ervan alsook m.b.t. de erkenning van de betrokken bedrijven. Het waren de erkende opleidingsinstellingen die volledig instonden voor het onderwijs, van organisatie tot examinering (KB 17/12/1990).

Met het KB van 30 december 1999 werd de opleiding voor het eerst grondig onder handen genomen. Door de gestage evolutie van de bewakingssector in de loop van de jaren '90 waren immers nieuwe verschijningsvormen ontstaan en andere grondig gewijzigd, bijvoorbeeld omwille van nieuwe technologische ontwikkelingen. De taakdiversificatie en nieuwe specialisaties vereisten een degelijke opleiding als noodzakelijke en voorafgaande voorwaarde voor een kwaliteitsvolle taakuitoefening. Dit laatste was noodzakelijk om een meerwaarde te kunnen bieden aan de veiligheid en het veiligheidsgevoel. Ook de creatie van een aantal nieuwe activiteiten bracht een uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet en noodzaakte een aanpassing van de opleiding (Art. 1 Wet 10/04/1990).⁶ Bovendien moest de regelgeving met betrekking tot de opleiding worden aangepast aan de Europese regelgeving.

Voor leidinggevend en de minimumduur op 72 uur gezet. Daarbij werd het aanbod uitgebreid met een sterke nadruk op management en de plaats van de bewaking binnen de maatschappij, m.n. de organisatie van de sector, de sociaalrechtelijke verhoudingen, etc. De basisopleiding werd sterk gereduceerd tot een verplicht deel van 66 u en een facultatief deel van maximum 40 uur. De nadruk op de rechtsvakken werd lichtjes afgebouwd ten voordele van een grotere diversiteit aan aspecten m.b.t. techniek en communicatie tijdens het optreden. Een facultatieve stage had tot doel de theorie aan de praktijk te toetsen. Ook een grote variatie aan kortlopende specialisatiemodules werd ingevoerd (Omsendbrief 28/03/2000). Nieuw daarbij waren de specialisaties voor interventie na alarm, operator van een alarmcentrale, persoonscontrole (korte en lange type) en winkelinspecteur. De Commissie krijgt een naamsverandering naar 'Commissie Bewaking' maar heeft nog steeds dezelfde functie. De commissie kan vanaf nu ook beslissen een gepland theoretisch examen te vervangen door een door haar opgesteld schriftelijk examen.

Nadien volgden een aantal wijzigingen onder andere met het KB van 21 december 2006 wat een laatste maal werd gewijzigd op 7 juli 2008. Deze aanpassingen waren vooral een gevolg van een wetgevend initiatief vanuit de overheid. Niettemin nam de sector van de gelegenheid gebruik om de toenemende professionalisering van de sector in deze initiatieven tot uiting te brengen. Beide bevatten de 'update' van het opleidingstraject tot aan de situatie zoals het vandaag de dag is geregeld. De indaling van de opleiding persoonscontrole als een standaard deel van de basisopleiding, de officiële erkenning van SELOR als de enige aanvaarde vorm van examinering voor de rechtsvakken en een gevoelige uitbreiding van de bijkomende opleidingen als gevolg van een aantal nieuwe functies, zijn hierbij de meest markante veranderingen.

---

⁵ In de tekst wordt deze wet aangeduid als 'de bewakingswet'.

⁶ De 8 activiteiten van een bewakingsagent zijn toezicht op en bescherming van roerende en onroerende goederen (1), bescherming van personen (2), a) toezicht en/of bescherming bij het vervoer van goederen; b) vervoer van geld of van door de Koning bepaalde goederen, andere dan geld, die omwille van hun kostbaar karakter of hun bijzondere aard aan bedreiging onderhevig zijn; c) beheer van een geldtelcentrum; d) bevoorrading, bewaking bij werkzaamheden aan biljettenautomaten en onbewaakte werkzaamheden aan biljettenautomaten indien er toegang mogelijk is tot de geldbiljetten of geldcassettes (3), beheer van alarmcentrales (4), Toezicht op en controle van personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid op al dan niet toegankelijke plaatsen (5), Verrichten van vaststellingen die uitsluitend betrekking hebben op de onmiddellijk waarneembare toestand van goederen die zich bevinden op het openbaar domein, in opdracht van de bevoegde overheid of van de houder van een overheidsconcessie (6), begeleiding van groepen van personen met het oog op de verkeersveiligheid (7), begeleiding van uitzonderlijke voertuigen met het oog op de verkeersveiligheid (8).

3. Het huidige privaat opleidingsparcours

Het onderscheid binnen de opleiding tussen leidinggevend en uitvoerend personeel is behouden gebleven. Een vergunningssysteem regelt de instroom binnen de sector. Om in de sector werkzaam te kunnen zijn moet men, naast het voldoen aan een aantal veiligheidsvoorwaarden (bijv. een onderdaan zijn van de Europese Unie, een getuigschrift van goed en zedelijk gedrag kunnen voorleggen, etc.) en het geschikt bevonden worden in een aantal onderzoeken (bijv. de medische en psychotechnische proeven, overeenstemming met het vooropgestelde profiel), tevens opleiding volgen (Art. 5-7 Wet 10/04/1990).

3.1. De leidinggevende functie

Voor de leidinggegenden wordt het type opleidingsattest bepaald door het aantal mensen in het team waarvoor men verantwoordelijk is en het geografisch gebied waarbinnen men werkzaam is. Heeft men minder dan 15 mensen onder zich dan dient men geen opleiding voor leidinggegenden te volgen maar logischerwijs wel de opleiding voor bewakingsagenten. Men dient ook minstens zes maanden beroepservaring te hebben. Met meer dan 15 mensen is een attest B voldoende als de uitoefening van de functie beperkt blijft tot 1 provincie. Is dit niet het geval of werkt men gespreid over het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan heeft men een A-attest nodig. In alle gevallen moet men langer dan 6 maanden houder zijn van de identificatiekaart (Art. 2 KB 21/12/2006, KB 7/7/2008).⁷

De opleiding voor het leidinggevend personeel bestaat uit een minimumprogramma van 100 lesuren voor een type A en 52 uur voor een type B. Logischerwijs is deze cursus van een hoog inhoudelijk en organisatorisch niveau. De organisatie van de private veiligheidszorg in het algemeen en de bewakingssector in het bijzonder komt daarbij uitgebreid aan bod. Bovendien wordt intensief ingegaan op de algemeen geldende wetgeving en de grondrechten. Cultuur en diversiteit, alsook technieken en ethiek van het beroep vullen het geheel aan. Binnen de B-opleiding komen dezelfde vakken, doch in beperktere omvang aan bod. De A-opleiding heeft bijkomend aandacht voor aansprakelijkheid en sociale verhoudingen (Art 9-10 KB 21/12/2006).

Tabel 1: overzicht van het curriculum van de opleiding voor bewakingsagenten – leidinggevende functie A en B

Het 'bekwaamheidsattest leidinggevend personeel type A'	Aantal lesuren (100)	Het 'bekwaamheidsattest leidinggevend personeel type B'	Aantal lesuren (52)
Organisatie van de private en publieke veiligheidssector	8	Organisatie van de bewakingssector	8
Grondrechten en veiligheid	12	Studie regelgeving met betrekking tot de bewaking	16
Grondige studie regelgeving met betrekking tot de bewaking	36	Grondrechten en veiligheid	8
Toegepaste aansprakelijkheid	6	Cultuurinzicht en omgaan met diversiteit	8
Cultuurinzicht en omgaan met diversiteit	8	Toegepaste veiligheidsanalyse en bewakingstechnieken	8
Sociale verhoudingen in de bewaking en toegepast sociaal recht	6	Integriteit en beroepsethiek	4
Toegepaste veiligheidsanalyse en bewakingstechnieken	20		
Integriteit en beroepsethiek	4		

Bron: Art. 9 & 10 KB 21/12/2006

De opleiding werd recentelijk ingedeeld in een tweeluik. Enerzijds een rechtsgedeelte dat wordt georganiseerd, inhoudelijk verzorgd en gedoceerd, evenwel in lijn met de wettelijke voorschriften, door een erkend trainingscentrum. Dit centrum kan een rechtspersoon of natuurlijke persoon zijn die werd erkend door de

⁷ De identificatiekaart is het bewijs van vergunning en noodzakelijk voor het werken binnen de sector. Zoals eerder aangehaald kan deze worden bekomen na het vervullen van een reeks voorwaarden waarvan de opleiding er één is. Het is de FOD Binnenlandse Zaken die de vergunningen aflevert en beheert.

Minister van Binnenlandse zaken in het aanbieden van opleidingen. Naast het centrum op zich moeten ook de opleidingen die worden aangeboden worden erkend door hetzelfde Ministerie. De wettelijke bepalingen die het onderwijs dienen vorm te geven, zijn daarbij van doorslaggevend belang. Er zijn vandaag 7 erkende opleidingsinstellingen die evenwel niet allemaal vergund zijn om alle opleidingen te geven.⁸ De opleiding wordt vandaag tevens aangeboden vanuit het secundair onderwijs, waarover zo dadelijk meer. Het examineren van die rechtskundige vakken, onder de vorm van een gezamenlijk eindexamen voor alle trainingscentra, gebeurt door het examen centrum van de overheid, SELOR (Art. 1. §8 Wet 10/04/1990, art. 51 KB 21/12/2006). Anderzijds worden de niet-rechtsvakken georganiseerd door het trainingscentrum dat ook de examens daarvan afneemt. Bijscholing is noodzakelijk voor het behouden van een vergunning en verbonden aan het bekomen van een 'bijscholingsattest'. Leidinggevers moeten om de twee jaar, binnen de 6 maanden voor het vervallen van hun identificatiekaart zo'n attest te bekomen. Ze dienen dan zestien uur les te volgen m.b.t. de recent ontstane of veranderde regelgeving maar moeten geen examen meer afleggen. Deze vereiste is niet van toepassing voor de leidinggevende type A en B die in de periode van vijf jaar die de aanvraag van een identificatiekaart voorafging, een attest bekamen (Art. 2, 4° & 11 KB 21/12/2006).

3.2. De uitvoerende functie

Voor het uitvoerend personeel is het bekwaamheidsattest, en dus de opleiding, verbonden aan het soort bewakingsactiviteit dat zal worden uitgevoerd. Er werd gekozen voor een module systeem waarbij de uitoefening van activiteiten eerst een algemeen opleidingsdeel vereisen; een 'algemeen bekwaamheidsattest bewakingsagent'. Een agent die een louter toezicht uitvoert op (on)roerende goederen, heeft voor deze basistaak voldoende met een algemeen attest. Voor bepaalde 'specifieke' activiteiten is een bijkomende module noodzakelijk. De specialisatiemodules zijn verbonden aan de taken "bescherming personen, beveiligd vervoer, mobiele bewaking, winkelinspecteur, uitgaansmilieu, vaststelling materiële feiten, verkeersbegeleider, havenbewaking en taken die wapengebruik vereisen". Een winkelinspecteur heeft dus naast een algemeen bekwaamheidsattest bewakingsagent ook een bekwaamheidsattest winkelinspecteur nodig. Het beheer van alarmcentrales, de begeleiding van uitzonderlijke voertuigen en erfgoedbewaking vormen hierop de uitzondering. Deze vereisen enkel de specifieke module (Art. 3 KB 21/12/2006, KB 7/7/2008, KB 13/10/2011). De attesten worden afgeleverd na het succesvol volgen van de voorziene opleiding zoals deze wettelijk is bepaald (Art. 12-26 KB 21/12/2006, KB 7/7/2008, KB 13/10/2011). De basisopleiding voor uitvoerend personeel bestaat uit 127 uur les waarin aandacht wordt besteed aan tal van aspecten. Regelgeving, psychologische conflicthantering en hulpverlening nemen daarbij het grootste gedeelte in beslag. Omgaan met crisissituaties, cultuurverschillen en diversiteit worden aangevuld met een vakken als communicatie- en ontwijkingstechnieken.

Tabel 2: overzicht van het curriculum van de opleiding voor bewakingsagenten – uitvoerende functie - basismodule

Het 'algemeen bekwaamheidsattest bewakingsagent'	Aantal uren (127)
Organisatie van de bewakingssector en hun activiteiten	6
Studie van de regelgeving met betrekking tot de bewaking en grondige studie van de rechten en de verplichtingen van de bewakingsagent	20
Toegepaste gemeenrechtelijke rechten en verplichtingen	8
Communicatietechnieken	8
Analoge- en digitale communicatie	4
Cultuurinzicht en omgaan met diversiteit	12
Observatie en rapportering	12
Psychologische conflicthantering	16
Fysieke ontwijkingstechnieken	8

⁸ Naast een aantal centra die ontstaan zijn in de schoot van de grote bewakingsondernemingen, werden ook enkele centra voor zelfstandigenopleiding en enkele onafhankelijke scholen erkend; Centre européen pour la sécurité A.S.B.L.; Espace formation PME – INFAC-INFOBO; Fact Training Center (CIMSEG); G4S Training Services NV; S.B.D. N.V.; Securitas Training NV; Syntra West (Brugge), zie de volledige lijst op https://vigilis.ibz.be/upload/documents/bg_opleidinstell-forminstit.pdf

Gepast reageren bij brand, bomalarm en rampen	12
Bedrijfseerstehulpverlener	15
Sociale verhoudingen in de bewakingssector	6

Bron: Art. 12 KB 21/12/2006

De specialisatiemodules variëren in duur van bijkomende lesuren en lesinhoud (Art. 13-25 KB 21/12/2006). Bij wijze van voorbeeld is hieronder het curriculum weergegeven voor een specialisatieopleiding die bovenop de basismodule moet worden gevolgd, zijnde ‘uitgaansmilieu’ en tevens een specialisatieopleiding die op zichzelf staat, zijnde ‘erfgoedbewaker’.

Tabel 3: overzicht van het curriculum van de opleiding voor bewakingsagenten – uitvoerende functie – specialisatiemodule uitgaansmilieu

Het ‘bekwaamheidsattest bewakingsagent - uitgaansmilieu’	Aantal uren (32)
Regelgeving bij bewaking in het uitgaansmilieu: specifieke regels en bij bewaking in dit milieu veel voorkomende methodes en procedures	8
Specifieke veiligheidsrisico’s in een uitgaansomgeving	12
Geweldloze bewakingsmethoden in een uitgaansomgeving	12

Bron: Art. 14 KB 21/12/2006

Tabel 4: overzicht van het curriculum van de opleiding voor bewakingsagenten – uitvoerende functie – specialisatiemodule erfgoedbewaker

Het ‘bekwaamheidsattest bewakingsagent – erfgoedbewaker’	Aantal uren (72)
Studie van de regelgeving met betrekking tot de bewaking en grondige studie van de rechten en de verplichtingen van de bewakingsagent	20
Toegepaste preventie en interventie in permanente instellingen die cultureel erfgoed beheren	12
Cultuurinzicht en omgaan met diversiteit	12
Observatie en rapportering	12
Psychologische conflicthantering	16

Bron: Art. 21 KB 21/12/2006

Ook hier treffen we op vlak van examinering dezelfde tweedeling als bij het leidinggevend personeel. De rechtsvakken worden geëxamineerd door SELOR, de andere vakken door de opleidingsinstelling (Art. 24 KB 13/10/2011).⁹ Niemand kan zich evenwel meer dan vier keer aanmelden; wie niet slaagt, kan herexamen doen voor die vakken waar geen 50% werd behaald (Art. 48 KB 21/12/2006).¹⁰ Wie vervolgens alweer niet geslaagd is, dient de volledige opleiding opnieuw te volgen. De kandidaat die nog steeds niet geslaagd is, krijgt dan nog één herexamenkans alvorens volledig uitgesloten te worden tot het beroep. Wie slaagt voor het rechtsgedeelte kan al aan de slag gaan als bewakingsagent in taken waarvoor geen specialisering vereist is. Hij krijgt dan een tijdelijke identificatiekaart, eenmalig geldig voor zes maanden. De bijscholingstermijn voor uitvoerend personeel bedraagt vijf jaar na het afleveren van de (nieuwe) identificatiekaart. De bewakingsagenten volgen acht lesuren regelgeving en leggen ook geen examen af. Deze vereiste is niet van toepassing voor de bewakingsagenten die in de periode van vijf jaar die de aanvraag van een identificatiekaart voorafging, een attest bekwamen (Art. 3, 13° & art. 26 KB 21/12/2006).

⁹ Voor wat betreft de opleiding ‘begeleiding van uitzonderlijke voertuigen’ is ook de FOD Mobiliteit en Vervoer betrokken. Zij neemt in deze opleiding, bijkomend aan SELOR, tevens specifieke examens af.

¹⁰ In totaal moet over de vakken heen 60% worden behaald.

4. Het nieuw secundair opleidingsparcours

Sinds het schooljaar 2009-2010 is naast het opleidingscircuit van private bewakingsfirma's of zelfstandige scholen een tweede parcours ontstaan, met name vanuit het reguliere onderwijs. De overheid zocht een oplossing voor de lage slaagpercentages in de examens tot het politieambt en de vaak gebrekkige basisvaardigheden van de jonge agenten. Ook het bijstellen van de, vaak verkeerde, perceptie van het politieberoep, was een belangrijk doel. Dat de observerende bewakingsfuncties voornamelijk gericht zijn op specifieke vaardigheden en geen hoog theoretisch opleidingsniveau vereisen, zorgt er voor dat werknemers met een technisch of beroepsprofiel hieraan perfect beantwoorden. Bovendien is deze optie sterk geschikt voor jongeren die (nog) geen intentie hebben om verder te studeren maar evenwel hun kansen om geschoold op de arbeidsmarkt te komen, willen vergroten. Vanuit deze redenering is bewaking een interessante optie voor onderwijs. Om die reden werd beslist tot het instellen van een zevende specialisatiejaar, als voorbereiding, specifiek gericht op alle veiligheidsberoepen.¹¹ Dit werd geïmplementeerd in een nieuw studiegebied 'Maatschappelijke Veiligheid'¹² met twee richtingen; een S-en-Se opleiding¹³ TSO 'Integrale Veiligheid' en een zevende specialisatiejaar¹⁴ BSO 'Veiligheidsberoepen'. De nieuwe opleiding is enigszins anders dan de andere studiegebieden aangezien het studiegebied 'Maatschappelijke veiligheid' geen voorgaand vijfde en zesde jaar kent.¹⁵ Vijftien scholen, verdeeld over de verschillende provincies en netten, werden daarvoor geselecteerd.¹⁶

4.1. De opbouw en de invulling van het programma

De leerlingen volgen in beide richtingen (TSO en BSO) een verschillend lesprogramma maar de einddoelen lopen vrijwel gelijk. Men gaat daarbij uit van een soort gemeenschappelijke stam; een aantal basisvaardigheden die in alle veiligheidsfuncties noodzakelijk en wenselijk zijn. Afhankelijk van de studierichting heeft men of rechtstreeks toegang tot een aantal beroepen of mogelijkheid tot een verkorte toegangsprocedure.

**Tabel 5: overzicht van de mogelijke tewerkstellingskansen voor afgestudeerden van het zevende specialisatiejaar veiligheid:
Rechtstreekse toegang tot ...**

	Beroeps	Technisch
Bewakingsagent	X	X
Leidinggevende functie private veiligheid	--	X
Gemeenschapswacht	X	--

¹¹ Meer info, zie <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/0318-veiligheid.htm>.

¹² Er was initieel gekozen om dit nieuwe studiegebied in te schuiven in het bestaande aanbod van 'Personenzorg' in het derde jaar van de derde graad. Dit paste in een herwaardering van het BSO-onderwijs (beroeps secundair onderwijs) en het diversifiëren van het aanbod binnen de specialisatiejaren. Die schenen wat betreft personenzorg tot nog toe voornamelijk een vrouwelijk publiek aan te trekken. Het aspect 'omgaan met personen' werd daarbij als belangrijkste factor naar voor geschoven. Niettemin werd later beslist om een nieuw studiegebied op te richten.

¹³ Op 1 september 2009 werden de 7de jaren TSO (technisch secundair onderwijs) opgenomen in het secundair na secundair onderwijs (Se-n-Se). Ze moeten de leemte opvullen die er bestond tussen het voltijds secundair onderwijs en het voltijds hoger onderwijs. Voor jongeren met een diploma secundair onderwijs die wel een verdere opleiding wensen te volgen, maar niet (dadelijk) naar de hogeschool of universiteit willen gaan, biedt Se-n-Se een goed alternatief. Se-n-Se zijn korte opleidingen (1 tot 3 semesters) en worden gegeven in instellingen voor secundair onderwijs. Ze zijn sterk beroepsgericht en bevinden zich qua niveau tussen het secundair onderwijs en het hoger beroepsonderwijs. Wie met succes een Se-n-Se opleiding beëindigt, behaalt een **certificaat**. De beroepscompetentieprofielen waarop de Se-n-Se opleidingen gebaseerd worden, zullen ontwikkeld worden door de sectoren zelf. In alle Se-n-Se opleidingen moet actief samengewerkt worden met bedrijven en sectoren via de organisatie van vormen van werkplekleren (stages, work based learning, ...) en kunnen gespecialiseerde voordrachthouders uit het bedrijfsleven aangetrokken worden. De keuze voor Secundair na Secundair is gemaakt naar analogie met de Bachelor na Bachelor en de Master na Master. Het zijn opleidingen die, na het behalen van een diploma secundair onderwijs, verder bouwen op bestaande competenties en verder uitdiepen. De opleidingen Se-n-Se kunnen tweemaal per schooljaar starten, in september én in februari. De mogelijkheid om nog met nieuwe groepen te starten in het tweede semester biedt de gelegenheid gedurende het lopende schooljaar toch nog jongeren te heroriënteren.

¹⁴ Specialisatiejaren hebben tot doel leerlingen een bijkomende en meer gespecialiseerde vorming te geven en op die manier beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt. De aandacht gaat naar praktijkvakken en stages naast een beperkt aantal uren algemene vorming. Dit derde leerjaar in de derde graad BSO kan je een diploma van secundair onderwijs opleveren.

¹⁵ Men start dus pas in deze thematiek in het zevende jaar.

¹⁶ De scholen konden intekenen op de oproep maar moesten geselecteerd worden. In [Vlaanderen](#) gebruikt men sedert het [schoolpact \(1958\)](#) de term onderwijsnet om scholen in te delen naar soort [inrichtende macht](#). Het gaat dan in eerste plaats om scholen van [kleuter-](#), [lager-](#) en [secundair onderwijs](#). De twee grootste netten zijn: het *officieel onderwijs* ([overheidsscholen](#)) en het *vrij onderwijs* (voornamelijk [katholieke scholen](#)). Voor meer informatie zie <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/0318-veiligheid.htm>.

Voetbalsteward	X	X
Divisiechef (voetbal) en hoofdsteward	--	X

Bron: <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/0318-veiligheid.htm>

Tabel 6: overzicht van de mogelijke tewerkstellingskansen voor afgestudeerden van het zevende specialisatiejaar veiligheid:

	Beroeps	Technisch
EHBO-attest (na erkenning door de Minister van Arbeid)	X	X
Brandweer: Rechtstreekse toegang tot de stage, na het slagen in de selectieproeven	--	X
Politie: Vrijstelling voor de cognitieve proef, de sportproef en het gesprek met de selectiecommissie	--	X

Bron: <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/0318-veiligheid.htm>

Sommige scholen hebben op eigen initiatief ook de mogelijkheid tot het behalen van andere attesten toegevoegd. Dit is bijvoorbeeld het geval voor preventieadviseur niveau 3, VCA-opleiding rond veiligheidsbewust werken, al dan niet verplicht.

Wat betreft de bewaking is de invulling en organisatie van de opleiding gelijk aan wat binnen het private circuit wordt aangeboden. Het wettelijk kader, zoals van overheidswege voorzien, is hierbij immers bepalend. Daar komt nog bij dat eveneens moet voldaan worden aan het leerplan opgelegd vanuit het Ministerie van Onderwijs & Vorming. Dit bepaalt een aantal onderwijsmatige doelstellingen die moeten worden bereikt. De combinatie van beide standaarden zorgt er voor dat er op meerdere niveaus kwaliteitsgaranties worden ingebouwd en leerlingen op verschillende vlakken worden beoordeeld. Dit heeft een onmiddellijke invloed op de mogelijkheden tot slagen:

Tabel 7: overzicht van mogelijke eindcombinaties na het volgen van het secundair parcours

Rechtsexamen SELOR	Diploma secundair	Verklaring
geslaagd	geslaagd	de leerling is geslaagd voor het rechtsexamen en de school vindt dat de leerling de juiste attitude ¹⁷ heeft/geslaagd is op alle onderdelen; de leerling krijgt een diploma en kan in de bewaking tewerkgesteld worden.
niet geslaagd	niet geslaagd	de leerling is niet geschikt om bewakingsagent te worden; hij is niet geslaagd voor het rechtsexamen en heeft meerdere tekorten, eventueel in combinatie met een ongeschikte attitude; de leerling krijgt geen diploma en kan niet in de bewaking tewerkgesteld worden.
niet geslaagd	geslaagd	de leerling is niet geslaagd voor het rechtsexamen maar de school vindt dat hij wel de juiste attitude heeft en hij is geslaagd voor alle andere onderdelen; de leerling krijgt een diploma maar kan (nog) niet in de bewakingssector tewerkgesteld worden. De leerling kan eventueel de opleiding opnieuw volgen en gebruik maken van de laatste 2 examenkansen.
geslaagd	niet geslaagd	de leerling slaagt voor het rechtsexamen maar hij haalt tekorten op de andere pakketten en eventueel bijkomend vindt de school dat hij niet de juiste attitude heeft; de leerling krijgt geen diploma maar kan in principe wel in de sector tewerkgesteld worden. In extreme gevallen kan zijn attest bewaking als gevolg van zijn niet-slagen in de opleiding door de overheid worden ingetrokken. ¹⁸

¹⁷ Daarin zijn 5 pijlers van belang; goede resultaten hebben, een goed competentierapport, goed eindwerk, aanwezigheid van 80%, goed werkplekleren en attesten behaald. Van zodra een leerling op één aspect niet goed genoeg scoort moet die gedelibereerd worden. Hoe goed de leerling dan op competenties scoort zal de beslissing tot deliberatie sterk beïnvloeden; interviews scholen.

¹⁸ De meeste scholen werken naast een gewoon rapport met een competentierapport. In extreme gevallen waarbij de school op basis van het competentierapport vindt dat een leerling niet geschikt is (bv. vandalenstreken, niet betrouwbaar, ...) kan het rapport naar BiZa worden doorgestuurd die op basis daarvan kan beslissen het attest bewaking in te trekken, ook als de

De combinatie van beide vormgevende ministeries zorgt er tevens voor dat naast de vakken die ook in het private parcours worden onderricht, de leerlingen tevens een aantal algemene vakken krijgen, die nuttig kunnen zijn in een veiligheidsfunctie bv. Nederlands, Frans, computer.¹⁹ Er wordt ook veel aandacht besteed aan de grote thema's binnen veiligheid, inclusief de actualiteit. Op die manier probeert men het veiligheidsgebeuren te plaatsen in een breder maatschappelijk kader. Dit extra-curriculair aanbod wordt niet overal op dezelfde manier vorm gegeven. Naast het verwerven van kennis, staat ook het aanleren van attitudes en vaardigheden centraal. Om die reden kent de opleiding ook zogenaamd 'werkplekleren'. Leerlingen kunnen er kennis maken met de verschillende tewerkstellingsmogelijkheden binnen de sector en hun eigen vaardigheden ontwikkelen. Gezien de aanwezige resources is een nauwe aansluiting en zelfs samenwerking met de sector noodzakelijk. Eigen onderzoek toont aan dat de meerderheid van de leerlingen tevreden is over deze opleiding. Het voordeel dat de materie beter en dieper kan behandeld worden in vergelijking met een privaat trainingscentrum werd door de meesten onder hen bevestigd. Ook het belang van het verkrijgen van een diploma in plaats van een getuigschrift wordt sterk benadrukt. Niettemin geeft een groot deel wel aan dat de opleiding gebaat is bij een meer praktijkgerichte invulling, met name een groter aandeel en een 'zwaardere' invulling van de praktijkvakken. Een echte stage wordt als een groot gemis beschouwd.²⁰

5. De opleiding tot bewakingsagent: kritische bemerkingen

De overheid heeft vanuit een bekommernis voor de bescherming van de privacy en de grondrechten van burgers, geoordeeld dat de activiteiten van de private veiligheidssector strikt gereguleerd en gecontroleerd moesten worden (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2007). Dit is eveneens het geval voor wat betreft de (organisatie van de) opleiding. We treffen op decentraal niveau 'onafhankelijke' opleidingsinstituten in die zin dat ze beschikken over een eigen beheersorgaan en moeten functioneren met eigen middelen. Niettemin ligt het functioneren volledig aan banden via wettelijke bepalingen. Dit zorgt ervoor dat de primaire focus van onderwijsinstellingen ligt op het (blijven) voldoen aan de wettelijke voorschriften, veel meer dan op de kwaliteit van de opleiding. Compliance verzekert hen immers het bestaansrecht. Bovendien blijft de controle vanuit de FOD Binnenlandse zaken te veel een papieren tijger die een enorme werklast met zich meebrengt en meer gericht is op het voldoen aan een aantal administratieve parameters, in plaats van een volwaardige inhoudelijke ondersteuning.

Die gebrekkige ondersteuning laat zich ook voelen in de rekrutering van personeel. De psychotechnische proef die kandidaat agenten moeten ondergaan bij de FOD Binnenlandse Zaken als één van voorwaarden tot het ontvangen van een vergunning, is een momentopname gebaseerd op een vijftal vaag omschreven kenmerken. Het is de FOD die in een gesprek nagaat in hoeverre de agent respect toont voor de medemens, een evenwichtige persoonlijkheid heeft, over een incasservermogen beschikt, in staat is eigen gevoelens te beheersen en respect heeft voor plichten en procedures. Deze beoordeling is in het secundair parcours een stuk stabiel gemaakt, aangezien de beoordelingstermijn een gans schooljaar duurt en het nagenoeg onmogelijk wordt om gedurende deze lange termijn 'sociaal wenselijk' gedrag te blijven volhouden. Niettemin blijft de gebruikte begripshandling bijzonder vaag en algemeen, weinig werkbaar en nauwelijks wetenschappelijk onderbouwd. Dit tast de transparantie van de procedure aan en biedt de kandidaat maar weinig houvast in zijn zelfevaluatie²¹. Dat een kandidaat bewakingsagent maar twee kansen heeft om aan deze test deel te nemen, maakt het belang van een goed inzicht in de evaluatiecriteria des te groter (Art. 5 KB 21/12/2006). Bovendien is het op die manier erg moeilijk om de opleiding in overeenstemming te brengen met het ideaalprofiel. Wat een bewakingsagent moet kunnen en kennen zou idealiter afgestemd moeten worden op de praktische uitvoering van de opleiding en de visie die deze stuurt. Het expliciteren van die doelstellingen zal een meer gerichte vorming teweeg brengen en maakt tevens een resultaatstoetsing mogelijk.

We wezen reeds op de positieve beoordeling die de opleiding binnen het secundaire parcours kreeg van de leerlingen. Een aantal verbeterpunten lagen daar vooral op de duur van de opleiding en het praktijkgehalte. Immers, een ruime meerderheid van de leerlingen was ervan overtuigd dat de opleiding voor wat betreft de theoretische vakken minder lang mocht duren. Wat betreft de praktijk georiënteerde vakken oordeelden ze net omgekeerd (mag langer duren). Het gebrek aan een echte stage, of althans meer dan een observatie zoals nu het geval is, kwam als grootste pijnpunt naar voor. Voor wat betreft het private parcours wees onderzoek (Cools & Verbeiren, 2004) uit dat de meeste respondenten vinden dat de opleiding iets langer en intensiever mag zijn. Op

---

leerling initieel geslaagd was. Er moet een stijgende lijn aanwezig zijn in het competentieprofiel (goed of van slecht(er) naar goed). De competenties zijn doorslaggevend voor het behalen en behouden van het attest bewaking maar niet voor het diploma op zich. Daar is een bijkomend tekort op een ander pakket voor nodig; interviews scholen.

¹⁹ Leerkrachten worden gevraagd hun lesinhoud aan te passen aan de focus van de opleiding (op maat van de leerlingen); interviews scholen.

²⁰ Survey uitgevoerd in juni 2011 onder 13 van de 15 erkende scholen, N=436.

²¹ De kandidaat kan maar moeilijk nagaan wat van hem wordt verwacht, hij weet te weinig waarop hij zal worden beoordeeld. Indien hem het diploma wordt ontzegd, is het moeilijk na te gaan op welke grond dit gebeurde.

die manier zou ook meer variatie in de vakken kunnen komen. De grote focus op het rechtsgedeelte van de opleiding werd door beide groepen (privaat en secundair) vaak als overheersend beschouwd. Opvallend genoeg toonde het onderzoek tevens aan dat ook de 'private' groep meerwaarde ziet in een meer psychologische en praktijkgerichte benadering binnen de opleiding. Ook hier werd het gebrek aan begeleide praktijkervaring, het toepassen van de opgedane kennis in een 'real life' situatie als een gemis beschouwd. Het variabele karakter van de context, de noodzaak tot snel interveniëren, de gevoeligheid van de situatie, etc. vragen een aangepast, snel en correct optreden van de agent. Bovendien maakt de werksituatie een groot verschil. Niet iedere agent heeft de mogelijkheid om terug te vallen op een team van meer ervaren collega's en bovendien zijn er ook de bijzondere kenmerken van een job in veiligheid (nacht- en weekendwerk, dreiging van gevaar, omgaan met conflicten, ...). Om iedere agent ten volle te begeleiden tot kwalitatief goed werk, lijkt een beperkte aanvulling in de praktijk geen overbodige luxe. Veiligheid kent vele gevoeligheden inzake privacy, commerciële belangen edm. maar dit is niet anders in de andere studiegebieden. Ook voor de bakkersopleiding is het belangrijk dat stagiairs geen fouten maken of de bakker kan financieel verlies maken (bv. zout i.p.v. suiker in de gebakjes). Een aspirant-verpleegkunde moet ook ethisch omgaan met patiënten en een stagiair kantoor moet vertrouwelijke info correct behandelen. Maar een stage is in die sectoren al meer ingeburgerd.

Ook het up-to-date houden van kennis verdient aandacht. Het uitoefenen van een veiligheidsfunctie in een samenleving, sterk onderhevig aan veranderingen, vereist bijkomende vorming wil men nieuwe tendensen blijvend de baas kunnen. Bovendien is de legitimatie van hun optreden (en dus hun bevoegdheden) onderhevig aan verandering, afhankelijk van de tijdsgeest en de maatschappelijke context. Klanttevredenheid, de verhouding met de overheid(sdiensten) en de eisen van het bedrijf zelf evolueren en geven mee vorm aan de functievereisten van een bewakingsagent. Het opleidingsparcours kent vandaag al de bijscholing. Herhalings- en vervolmakingscursussen kunnen best nog meer georganiseerd worden. De doelstelling hierin is vrij duidelijk. In eerste instantie dienen deze gericht te zijn op het updaten van kwalificaties en vaardigheden. Verder biedt het ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen in de sector maar ook binnen de brede maatschappij. In laatste instantie bieden dergelijke cursussen een uitstekende voorwaarde voor het promoveren en diversifiëren van taken.

De komst van het tweede opleidingsparcours binnen het reguliere onderwijs heeft tevens een aantal fundamentele vragen opgeworpen. De keuze voor het inrichten van een secundaire opleiding kan beschouwd worden als het bewijs van een te economiegestuurd onderwijs. De bewakingssector kent een sterk groeiend marktsegment en het is niet altijd makkelijk om voldoende opgeleid personeel te vinden, zeker niet gezien de variabele piekmomenten bv. de festivalzomer die voor korte termijn een verhoogd aantal agenten vraagt. Leerlingen kunnen naar deze tewerkstellingszekere opleiding worden toegeleid zonder dat dit op lange termijn ook de beste optie inhoudt voor de eigen professionele ontwikkeling. Bovendien lijkt het reguliere onderwijs op die manier mee te stappen in een bevestiging van de sociale realiteit van de risicomaatschappij waarbij de reductie van onveiligheid door intolerantie ten aanzien van elke vorm van risico en onzekerheid een 'leitmotiv' is. Dit kan niet alleen een vermarkting van de samenleving maar tevens van het onderwijs zelf veroorzaken (Pleysier, De Pauw & Deklerck, 2009).

Vervolgens valt het te betreuren dat met het opstarten van dit nieuw parcours geen bruggen werden geslagen met het bestaande private parcours. Beide systemen staan relatief los van elkaar.²² Het was een goed kader geweest om samenwerking tussen beide partijen structureel in te bedden en door bundeling van de eigen sterktes een krachtig onderwijssysteem uit te bouwen.

Anderzijds zorgt de opleiding vanuit het regulier onderwijssysteem er wel voor dat de leerlingen een diploma krijgen dat op de brede arbeidsmarkt, dus ook buiten het veiligheidsgebeuren, wordt erkend. Dit zal een groot verschil maken bij een eventuele carrièreswitch omdat ze zo niet langer in een 'dead-end-street' terecht komen. De agent die een nieuwe job zoekt, zal dit beter kunnen doen als houder van een erkend diploma, omdat het zijn kansen op de arbeidsmarkt vergroot. Dit is voor kandidaat-agenten die de private opleiding volgen veel minder het geval aangezien ze enkel een attest voor de specifieke opleiding tot bewakingsagent ontvangen. Vraag is of het verschil in kansen die mensen daardoor aangeboden krijgen te verantwoorden is. Moet er niet beter geëvolueerd worden naar een systeem waar alle kandidaten van de opleiding tot bewakingsagent, los van het parcours dat werd gevolgd, dezelfde mogelijkheden krijgen.

Verschil is eveneens terug te vinden in de manier waarop de opleiding in het secundair onderwijs wordt samengesteld afhankelijk van de specifieke school. De keuze attesten die aan het curriculum worden toegevoegd, de manier waarop deze lessen worden vorm gegeven, ... bevatten een grote mate van eigenrichting.²³ Deze eigenheid is kenmerkend voor alle richtingen in alle secundaire scholen²⁴ maar krijgt voor wat betreft maatschappelijke veiligheid een extra dimensie. Veelal zullen scholen immers een beroep doen op de private bedrijven voor het bieden van lessen, bezoeken, het opdoen van praktijkleren in de 'vrije' onderdelen. Dit zorgt

²² Hoewel er afhankelijk van de school en van het vak soms samenwerking is, bv. door het aanleveren van lesgevers door de private scholen, is er van een structureel kader geen sprake.

²³ Dit is vooral zo voor die vakken die buiten het wettelijke kader vallen.

²⁴ Scholen kunnen immers binnen de grenzen van het leerplan eigen accenten leggen en invulling geven aan vakken.

ervoor dat de scholen veel meer in een concurrentieel model stappen dan het geval is bij andere richtingen. Vraag is of dit de algemene onderwijsmatige opdracht van de school en de kwaliteit niet te veel stuurt, of zelfs aantast.

Bibliografie

- Centre de sociologie du travail, de l'emploi et de la formation, Spot. (2003). *Private security and work organization. Transversal and thematic approach*.
- CoESS & INHES. (2008). *Private security and its role in European security*. Paris.
- Cools, M., & Verbeiren, K. (2004). *Politie en Privébewaking. Samen sterk - Faire face ensemble: la Collaboration entre Police et gardiennage Privé*. Brussel: Politeia.
- George, B., & Button, M. (2000). *Private security*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Private Veiligheid. (2007). *Activiteitenverslag 2006*. Brussel.
- Pleysier S., De Pauw E., & Deklerck J. (2009). Goed bestuur of doorgedreven veiligheidsfetisjisme? Patrick Dewael introduceert een opleiding 'pré-politie en veiligheid'. *Panopticon: Tijdschrift voor Strafrecht, Criminologie en Forensisch Welzijnswerk*. 28(1), 54-64.
- SNT Belgium (2008). *Onderzoek naar de rol en het imago van private bewakingsagenten*. Wemmel: BVBO/APEG.
- Van der Burght, S., & Cools, M. (2009). De opleiding binnen de private veiligheidsindustrie in transitie. *Orde van de Dag*. 46, 21-29.
- Van der Burght, S. (2011). Publiek-private samenwerking in veiligheid: niet meer dan een nuanceverschil. *Handboek Politiediensten*. 99, 233-266.
- Wet van 10 april 1990 op de bewakingsondernemingen, de beveiligingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten, *B.S.*, 25 mei 1990.
- Koninklijk besluit van 17 december 1990 betreffende de opleiding van het personeel van de bewakingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten en betreffende de erkenning van de opleidingsinstellingen, *B.S.*, 29 december 1990.
- Koninklijk besluit van 30 december 1999 betreffende de vereisten inzake beroepsopleiding en –ervaring, de vereisten inzake medisch en psychotechnisch onderzoek voor het uitoefenen van een leidinggevende of een uitvoerende functie in een bewakingsonderneming of interne bewakingsdienst en betreffende de erkenning van de opleidingen, *B.S.*, 12 januari 2000.
- Omzendbrief van 28 maart 2000 betreffende het Koninklijk besluit van 30 december 1999 betreffende de vereisten inzake beroepsopleiding en –ervaring, de vereisten inzake medisch en psychotechnisch onderzoek voor het uitoefenen van een leidinggevende of een uitvoerende functie in een bewakingsonderneming of interne bewakingsdienst en betreffende de erkenning van de opleidingen (Besluit Opleiding Bewaking).
- KB van 21 december 2006 betreffende de vereisten inzake beroepsopleiding en -ervaring, de vereisten inzake psychotechnisch onderzoek voor het uitoefenen van een leidinggevende of uitvoerende functie in een bewakingsonderneming of interne bewakingsdienst en betreffende de erkenning van de opleidingen en de praktische organisatie omtrent de opleiding van bewakingsagenten, *B.S.*, 4 januari 2008.
- Koninklijk besluit van 7 juli 2008 tot wijziging van het Koninklijk besluit van 21 december 2006 betreffende de vereisten inzake beroepsopleiding en -ervaring, de vereisten inzake psychotechnisch onderzoek voor het uitoefenen van een leidinggevende of uitvoerende functie in een bewakingsonderneming of interne bewakingsdienst en betreffende de erkenning van de opleidingen en de praktische organisatie omtrent de opleiding van bewakingsagenten, *B.S.*, 18 juni 2008.
- Koninklijk besluit van 13 oktober 2011 tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 december 2006 betreffende de vereisten inzake beroepsopleiding en -ervaring, de vereisten inzake psychotechnisch onderzoek voor het uitoefenen van een leidinggevende of uitvoerende functie in een bewakingsonderneming of interne bewakingsdienst en betreffende de erkenning van de opleidingen, *B.S.* 22 november 2011.